

LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 5/2010 vp

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (oikeus tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 2 päivänä maaliskuuta 2010 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (oikeus tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä) (U 5/2010 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että lakivaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Lisäksi suuri valiokunta on 7 päivänä huhtikuuta 2010 lähettänyt asiaa koskevan jatkokirjelmän 1. OM 06.04.2010 lakivaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- erityisasiantuntija Kirsi Pulkkinen, oikeusministeriö
- kansainvälisten asioiden johtaja Erkki Hämäläinen, sisäasiainministeriö
- neuvotteleva virkamies Ulla-Jill Karlsson, opetusministeriö.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- valtiovarainministeriö
- Valtakunnansyyttäjänvirasto
- Keskusrikospoliisi
- Suomen Asianajajaliitto.

Viitetieto

Valiokunta on antanut samaa asiaa koskevasta puitepäättösehdotuksesta lausunnon LaVL 15/2009 vp — U 55/2009 vp.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi

Ryhmä jäsenvaltioita, mukaan lukien Suomi, on tehnyt 11 päivänä joulukuuta 2009 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä (16801/09 DROI-PEN 164 COPEN 23(8). Direktiivillä määritetään epäillyn tai syytetyn oikeutta tulkkaukseen

ja käännöksiin koskevat vähimmäisvaatimukset, joita olisi sovellettava rikosoikeudellisissa menettelyissä koko Euroopan unionin alueella.

Jäsenvaltioiden tekemä direktiiviehdotus vastaa sisällöltään samannimistä puitepäättösehdotusta, josta oikeus- ja sisäasiainneuvosto hyväksyi lokakuussa 2009 yleisnäkemyksen. Lisabonin sopimuksen voimaantulon vuoksi neu-

vottelujen jatkuminen edellytti puitepäättösehdotuksen muuttamista direktiiviehdotukseksi.

Lisäksi komissio on antanut 9.3.2010 samasta asiasta oman direktiiviehdotuksensa (KOM(2010) 82 lopullinen).

Jatkokirjelmässä käsitellään sekä Euroopan parlamentin raportoin ja jäsenvaltioaloitteeseen tekemiä muutosehdotuksia että komission antaman uuden direktiiviehdotuksen sisältöä.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvoston kirjelmässä määritellyn kannan mukaan valtioneuvosto kannattaa jäsenvaltioiden tekemää direktiiviehdotusta, joka sisältönsä vastaa samannimistä puitepäättösehdotusta, josta OSA-neuvosto hyväksyi lokakuussa 2009 yleisnäkemyksen.

Jatkokirjelmässä valtioneuvoston kantaa on täsmennetty seuraavasti:

Suomen mielestä olisi tärkeää, että direktiivin soveltamisala olisi määritelty mahdollisimman selkeästi. Tämän vuoksi soveltamisalaa koskevassa artiklassa tulisi säilyttää jäsenvaltioaloitteen mukainen tai vastaava raja, joka jättäisi muualla kuin tuomioistuimessa käsiteltävät vähäiset asiat soveltamisalan ulkopuolelle. Toisaalta ilman nimenomaista rajaustakin on katsottava, että kansalliset summaariset rikosprosessimenettelymme jäävät direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle. Euroopan ihmisoikeussopimuksen kannalta riittävää on, että näihin menettelyihin sisältyy mahdollisuus saattaa asia tuomioistuimen käsiteltäväksi, jolloin kaikki 6 ar-

tiklan mukaiset oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeet tulevat sovellettaviksi.

Suomi voi hyväksyä epäillyn ja hänen asianajajansa välisten keskusteluiden tulkkauksen siinä laajuudessa kuin se on tarpeen oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamiseksi. Käännösten osalta lähtökohtana voidaan pitää, että epäillyllä on oikeus kirjalliseen käännökseen asiakirjasta silloin, kun suullista käännöstä ei voida pitää oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamiseksi riittävänä. Direktiiviehdotuksen säännöksiä voidaan tarvittaessa tarkentaa sekä epäillyn ja hänen asianajajansa välisten keskustelujen tulkkauksen että asiakirjojen suullisten käännösten osalta vastaamaan paremmin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöä.

OSA-neuvosto hyväksyi lokakuussa 2009 yleisnäkemyksen päätöslauselmasta, jossa edellytetään rikosoikeudellisissa menettelyissä käytettävien tulkkien ja kääntäjien rekisterin perustamista. Ottaen lisäksi huomioon marraskuussa 2008 hyväksytyn Euroopan sähköisen oikeuden toimintasuunnitelman Suomi voi hyväksyä vastaavan säännöksen ottamisen direktiiviin.

Epäillyn oikeusturvan kannalta voidaan pitää perusteltuina toimenpiteitä, joilla voidaan jälkikäteen tarkistaa tulkkauksen laatua. On kuitenkin harkittava, millä tavalla ja missä laajuudessa tämä on tarkoituksenmukaisinta tehdä.

Neuvotteluissa tulee pyrkiä ratkaisuun, joka ottaa oikeusturvanäkökohtien lisäksi huomioon myös ehdotusten kustannusvaikutukset sekä velvoitteiden vaikutukset oikeudenkäynnin kes-
toon ja viranomaisten käytäntöihin.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Käsiteltävänä oleva jäsenvaltioiden direktiiviehdotus oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä vastaa sisältönsä puitepäättösehdotusta, josta neuvosto hyväksyi yleisnäkemyksen lokakuussa 2009. Jäsenvaltiot, Suomi mukaan luettuna, tekivät ehdotuksen, koska Lissabonin sopimuksen voi-

maantulon vuoksi neuvottelujen jatkuminen edellytti puitepäättösehdotuksen muuttamista direktiiviehdotukseksi.

Puitepäättösehdotuksen valmisteluvaiheessa antamassaan lausunnossa lakivaliokunta on kannattanut tulkkauksen ja käännöksiä koskevien vähimmäisvaatimusten aikaansaamista unionin rikosoikeudellisen yhteistyön ja epäillyn oikeus-

turvan edistämiseksi (LaVL 15/2009 vp). Toisaalta valiokunta kiinnitti huomiota puitepää-
tösehdotuksen laajaan soveltamisalaan samoin
kuin ehdotettujen oikeuksien laajuuteen. Valio-
kunta oli myös huolissaan puitepää-
tösehdotukseen liittyvästä päätöslauselmaehdotuksesta,
jossa edellytettiin tulkkien ja kääntäjien koulu-
tusrakenteiden järjestämistä, asetettiin vaati-
muksia koulutuksen sisällölle samoin kuin edel-
lytettiin, että rikosoikeudellisissa menettelyissä
voidaan käyttää yksinomaan akkreditoituja/vi-
rallistettuja tulkkia ja kääntäjiä. Saadun sel-
vityksen mukaan puitepää-
tösneuvottelut eteni-
vät edellä mainituissa suhteissa myönteisesti.
Ottaen huomioon, että jäsenvaltioiden direktii-
viehdotus vastaa syksyllä 2009 saavutettua neu-
vottelutulosta, lakivaliokunta pitää kyseisestä
ehdotusta kannatettavana.

Euroopan parlamentin raportoi-
ja ehdottaa eräitä muutoksia jäsenvaltioiden direktiiviehdotukseen.
Myös komission samasta asiasta anta-
ma direktiiviehdotus eräissä suhteissa eroaa jä-
senvaltioaloitteesta. Valiokunta esittää näistä
eroista seuraavaa:

Jotta direktiivin soveltamisala olisi mahdol-
lisimman selkeä, valiokunta tukee valtioneuvos-
ton pyrkimystä siitä, että direktiivissä säilytet-
täisiin jäsenvaltioiden direktiiviehdotuksen mu-
kainen tai vastaava raja-
aus, jonka mukaan direk-
tiivä ei sovelleta tuomioistuimen ulkopuolisiin
vähäisiin asioihin. Raja-
aus koskisi esimerkiksi ri-
kesakko- tai rangaistusmääräysmenettelyjä en-
nen kuin asia saatetaan tuomioistuimen käsitel-
täväksi.

Suomessa esitutkinta-aineistoa ei aina ole
käännetty, jos asiakirjojen suullinen selvittä-
minen on ollut riittävää. Tämä huomioon ottaen
neuvotteluissa tulisi valiokunnan mielestä edel-
leen säilyttää mahdollisuus suulliseen käännök-
seen tilanteissa, joissa tämä ei vaikuta oikeuden-

käynnin oikeudenmukaisuuteen. Parlamentin ra-
portoijan ja komission ehdotuksissa epäillyn
oikeudet tulkkaukseen olisivat jäsenvaltioaloi-
tetta laajempia, sillä niissä muun muassa mah-
dollistetaan epäillyn ja hänen asianajajansa vä-
listen tarpeellisten tapaamisten tulkkaukset. Valio-
kunta pitää tärkeänä, että sääntelyssä otetaan
huomioon oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin
ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeus-
käytännön vaatimukset. Sääntelyä voidaan edel-
lä mainituissa suhteissa tarkentaa, jos kyseiset
vaatimukset niin edellyttävät.

Parlamentin raportoi-
ja ehdottaa, että direktiiviehdotuksessa edellytetään tulkkien ja kääntä-
jien pätevänti- ja akkreditointijärjestelmää. Ku-
ten valiokunta on aiemmassa lausunnossaan to-
dennut, tällaisella vaatimuksella olisi toteutues-
saan merkittäviä lainsäädännöllisiä ja taloudel-
lisia vaikutuksia. Tämän vuoksi tulisi valiokun-
nan mielestä pyrkiä siihen, ettei kyseisistä sei-
koista oteta velvoittavia säännöksiä direktiiviin.
Valtioneuvoston tavoin valiokunta voi kuiten-
kin viime kädessä hyväksyä OSA-neuvostossa
lokakuussa 2009 aikaansaadun yleisnäkemyk-
sen mukaisesti, että rikosoikeudellisissa menet-
telyissä käytettävistä tulkeista ja kääntäjistä
edellytetään perustettavaksi rekisteri.

Kaiken kaikkiaan valiokunta pitää tärkeänä,
että sääntely on mahdollisimman tarkoituksen-
mukaista ja joustavaa. Oikeusturvanäkökohtien
lisäksi huomioon tulee ottaa myös ehdotusten
kustannusvaikutukset sekä velvoitteiden vaiku-
tukset oikeudenkäynnin kestoon ja viranomais-
ten käytäntöihin.

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta ilmoittaa,

*että se yhtyy asiassa valtioneuvoston
kantaan.*

LaVL 5/2010 vp — U 5/2010 vp

Helsingissä 28 päivänä huhtikuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj.	Anna-Maja Henriksson /r	Sampsa Kataja /kok
jäs.	Esko Ahonen /kesk	Sanna Lauslahti /kok
	Kalle Jokinen /kok	Raimo Piirainen /sd
	Timo Kalli /kesk	Tero Rönni /sd
	Oiva Kaltiokumpu /kesk	Kari Uotila /vas
	Ilkka Kantola /sd	Mirja Vehkaperä /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila.